

В І Д Г У К

офіційного опонента про дисертаційне дослідження Назара Максима Миколайовича

“Інтернет-спілкування як чинник особистісних змін у юнацькому віці”,

представлену на захист на здобуття наукового ступеня

кандидата психологічних наук

за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Оскільки користування мережею Інтернет здатне здійснювати різноплановий, багатогранний, часто суперечливий вплив на зміни психологічних особливостей особистості в юнацькому віці, актуальність вибраної дисертантом теми не викликає сумнівів. Предметом дослідження дисертаційної роботи виступає інтернет-спілкування як чинник особистісних змін у юнацькому віці. Питання розв’язання проблеми інтернет-спілкування залишаються складними, оскільки у переважній більшості проведених досліджень використовується лише констатувальний підхід для розв’язання цієї наукової проблеми. В даний час проблема потенціалу цілеспрямованої реалізації можливостей інтернет-спілкування для здійснення змін тих або інших психологічних особливостей особистості взагалі та юнацького віку зокрема, особливо сенситивного до особистісних перетворень, є майже недослідженою. Існують ґрунтовні підстави стверджувати, що наукова проблема, сформульована в дисертації М. М. Назара, є актуальною. Вирішення вказаної проблеми дозволить визначити обсяг поняття психологічного впливу користування мережею Інтернет на її користувачів та розкрити психологічний зміст інтернет-спілкування як чинника особистісних змін у юнацькому віці.

Автор досить коректно використовує відомі наукові методи обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій. Автором вивчені і критично аналізуються останні досягнення і теоретичні положення інших авторів з питань психологічного впливу мережі Інтернет на особистість людини; потенціалу і

психологічних особливостей маніпулювання людьми із застосуванням інформаційних технологій, можливостей попередження і нейтралізації відповідного маніпулювання; інформаційних технологій віртуальної реальності Інтернету як одного з прикладів психологічних знарядь, оволодіння якими здійснює вплив на формування і функціонування вищих психічних функцій; психологічних особливостей впливу комп'ютерної віртуальної реальності на молодь; психологічного феномену інтернет-залежності і його різновидів; власної психологічної специфіки інтернет-спілкування; психологічних особливостей його різновидів; феномену «віртуальних особистостей», що виникає на основі інтернет-спілкування; виявлення психологічних особливостей авторів інтернет-сайтів тощо. Список літератури налічує 306 найменувань.

Для аналізу зв'язків між психологічними особливостями особистості авторів інтернет-сайтів та психологічними особливостями студентів, які є постійними користувачами відповідних інтернет-сайтів, автором створюється концепція інтернет-спілкування як чинника особистісних змін постійних користувачів інтернет-сайтів, що дозволяє виявити засади і закономірності змін психологічних особливостей постійних користувачів інтернет-сайтів в процесі інтернет-спілкування з їх авторами.

Дисертант знаходить пояснення факту, з яким можна погодитися, що психологічні особливості особистості, які властиві авторам інтернет-сайтів, впливають через інтернет-спілкування та організацію змісту відповідних інтернет-сайтів на формування аналогічних психологічних особливостей особистості у постійних користувачів цих інтернет-сайтів.

Для підтвердження теоретичних положень М. М. Назаром проводяться експериментальні дослідження, метою яких є встановлення зв'язку між психологічними особливостями авторів інтернет-сайтів та змінами психологічних особливостей досліджуваних юнацького віку (студенти), які є постійними користувачами відповідних інтернет-сайтів.

Відзначимо, що характерною стороною проведеної дисертантом роботи виступає комплексний підхід до розв'язання проблеми інтернет-спілкування і

реалізації відповідного дослідження, що включає не лише констатувальний, але також і формувальний експерименти. На наш погляд, це додає роботі ґрунтовності та відрізняє її від інших існуючих досліджень інтернет-спілкування.

Обґрунтованість результатів, висунутих М. М. Назаром, базується на узгодженості даних експерименту і наукових висновків. Так, дослідним шляхом встановлено, що інтернет-тренінги виступають продуктивним чинником оптимізації певних психологічних особливостей особистості, зокрема підвищення показників самоактуалізації, а також нейтралізації показників інтернет-залежності та агресивності у досліджуваних юнацького віку (студенти), які є постійними користувачами інтернет-сайтів. Водночас, використання інтернет-тренінгів для оптимізації показників депресивності у представників відповідної аудиторії є малопродуктивним.

Достовірність експериментальних даних забезпечується використанням сучасних засобів і методик проведення дослідження, серед яких теоретичний аналіз, методи тестування, опитування, анкетування, метод «подовжніх» і «поперечних» зрізів, констатувальний і психолого-педагогічний формувальний експерименти, а також прийоми математичної статистики. Положення теорії ґрунтуються на концептуальних положеннях про психологічні особливості студентів, концептуальних засадах організації психологічних досліджень у мережі Інтернет, концепції проведення дистанційної групової психологічної роботи у мережі Інтернет, концепції базових рис кіберпростору тощо. В роботі дисертант ґрамотно використовує математичний апарат, системно підходячи до застосування прийомів та використанні результатів математичної статистики.

Як нові наукові результати М. М. Назаром висунуті положення про функцію інтернет-спілкування як чинника особистісних змін у юнацькому віці, а також про зв'язок між психологічними особливостями осіб, які створюють і адмініструють інтернет-сайти, здійснюють інтернет-спілкування з користувачами останніх, та психологічними особливостями користувачів мережевого простору.

В цілому, результати, отримані автором, є новими науковими знаннями у психологічній галузі знань. Проте, на наш погляд, вимагає переконливіших

доказів висновки дисертанта про те, що інтернет-тренінги виступають продуктивним чинником оптимізації психологічних особливостей особистості. Про це, зокрема, свідчать ті факти, що, по-перше, серед всіх можливих психологічних особливостей особистості, які розглядаються в емпіричному дослідженні, обрані лише інтернет-залежність, агресивність, депресивність та самоактуалізація, і, по-друге, інтернет-тренінги з нейтралізації депресивності не виявились достатньо продуктивними.

Результати, представлені на захист, узгоджуються з даними, отриманими у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях психологічних особливостей інтернет-спілкування; інформаційних технологій Інтернету як одного з прикладів психологічних знарядь, оволодіння якими здійснює вплив на формування і функціонування вищих психічних функцій; психологічних особливостей впливу комп'ютерної віртуальної реальності на молодь; можливостей дистанційної групової роботи у мережі Інтернет тощо.

Достовірність отриманих результатів дисертації М. М. Назара забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних положень дослідження, комплексним використанням методів, адекватних меті, об'єкту, предмету і завданням дослідження, застосуванням методів математичної обробки емпіричних даних.

Основні результати дисертації опубліковані у 9 друкованих працях, серед них 8 у фахових виданнях, затверджених ВАК України, вони неодноразово обговорювались на різних конференціях і круглих столах, зокрема міжнародних і всеукраїнських.

Загальні зауваження по дисертаційній роботі є наступними:

1. У дослідженні М. М. Назара не знайшло достатнього віддзеркалення питання характерних відмінностей у психологічному впливі користування мережею Інтернет на молодих і дорослих користувачів.

2. В роботі відсутня розробка питання про характерні особливості психологічного змісту інтернет-спілкування як чинника особистісних змін у юнацькому віці окремо для постійних і епізодичних користувачів інтернет-сайтів.

3. Висновки дисертанта про те, що інтернет-тренінги виступають продуктивним чинником оптимізації психологічних особливостей особистості, повинні бути скоректовані з врахуванням того, на корекцію чи розвиток яких саме психологічних особливостей особистості спрямовується групова дистанційна робота.

Відмічені недоліки дещо знижують якість дослідження, але вони не впливають на головні теоретичні і практичні результати дисертації.

Отже, можемо резюмувати, що дисертація М. М. Назара виступає закінченою науково-дослідною працею, яка виконана автором самостійно на високому науковому рівні. У роботі приведені наукові результати, що дозволяють кваліфікувати їх як нові, актуальні та змістовні. Отримані автором результати достовірні, висновки і висновки обґрунтовані.

Робота базується на достатньому числі початкових даних, прикладів і розрахунків. Вона написана дохідливо, грамотно і акуратно оформлена. По кожному розділу і роботі в цілому зроблені чіткі висновки.

Автореферат відповідає основному змісту дисертації.

Дисертаційна робота “Інтернет-спілкування як чинник особистісних змін у юнацькому віці” відповідає критеріям Положення про порядок присудження вчених ступенів, а її автор Назар Максим Миколайович заслуговує на те, щоб рекомендувати спеціалізованій вченій раді К 26.453.02 присудити йому науковий ступінь кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна і вікова психологія.

Офіційний опонент –
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії екологічної психології
Інституту психології
ім. Г.С. Костюка НАПН України

Вернік О. Л.